

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΣΧΙΣΜΑ

Διάκριση τοῦ σχίσματος ἀπὸ τὴν αἵρεση. Δέν εἶναι μόνο ἡ αἵρεση, ποὺ διαιρεῖ τὴν Ἐκκλησία καὶ σχίζει τὸν «ἄρραφο χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ», ἀλλὰ καὶ τὸ σχίσμα (ἀπὸ τὸ σχίζω = τέμνω, χωρίζω). Ὁ Ἀπ. Παῦλος κάνει λόγο γιὰ «σχίσματα» στὴν Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου (Α΄ Κορ. 1, 10 ἐπ.), μικρές δηλ. ὁμάδες, μέ τὸ δικό της κάθε μία ἀρχηγό, λόγω ἐσωτερικῶν διαφωνιῶν.

Τὸ σχίσμα διαφέρει ἀπὸ τὴν αἵρεση. Καὶ τὰ δύο, βέβαια, διαιροῦν τὴν Ἐκκλησία. Ἀλλὰ ἡ αἵρεση εἶναι πλάνη στὴν πίστη. Καταστρέφει «τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως» καὶ ἀλλοιώνει τὴν ἴδια τὴν οὐσία τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ σχίσμα εἶναι διαφωνία στὴν πράξη καὶ διοίκηση, γι' αὐτὸ εἶναι «ιάσιμος». Μπορεῖ δηλ. νὰ θεραπευτεῖ μέ τὴν ἐπιστροφή τῶν σχισματικῶν στὴν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ αἵρεση, γιὰ νὰ διακριθεῖ ἀπὸ τὸ ἀπλό σχίσμα, ὀνομάζεται, *σχίσμα αἵρετικῶν*. Τὴ διαφορά μεταξὺ αἵρέσεως καὶ σχίσματος δίνει ὁ Μ. Βασίλειος: «Αἵρέσεις μέν (ὀνομάζομεν) τοὺς παντελῶς ἀπερραγμένους (ἀποκομμένους) καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένους· σχίσματα δέ τοὺς δι' αἰτίας τινάς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντας». (ΕΠ. 32,664).

Ἐκκλησιολογική, πολιτική καὶ κοινωνιολογική θεώρηση τοῦ σχίσματος. Θεμέλιο τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἐνότητά της. «Εἰς Κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα» (Ἑφ.σ. 4,5). Τὸ σχίσμα τεμαχίζει τὸ ἓν σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Οἱ σχισματικοὶ ἀποκόπτονται ἀπὸ τὴν κοινωνία καὶ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ συνέπειες εἶναι φοβερές: διακοπὴ τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὸ ἴδιο Ποτήριο, διαγραφὴ τῶν σχισματικῶν ἐπισκόπων ἀπὸ τὰ Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας, διακοπὴ κάθε ἐπικοινωνίας κτλ. Πάνω ἀπ' ὅλα ὅμως τὰ σχίσματα μειώνουν τὴν ἀξιοπιστία τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐμποδίζουν τὸ ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς της.

Τὸ σχίσμα ὅμως, ὅπως καὶ ἡ αἵρεση, δημιουργεῖ καὶ πολιτικές καὶ κοινωνικές ἀναστατώσεις. Ἐπιφέρει σύγχυση, γιατί ἐμφανίζονται δύο τοπικές Ἐκκλησίες μέ τὸ ἴδιο ὄνομα, ποὺ διεκδικοῦν ἐξίσου τὴ νομιμότητα. Ἡ Πολιτεία, ποὺ θέλει πάντα τὴν ἐνότητα, ἀναγκάζεται νὰ ταχθεῖ εἴτε μέ τὴ μία, εἴτε μέ τὴν ἄλλη παράταξη. Ἔτσι, διχάζονται οἱ πολιτικοὶ ἄρχοντες καὶ εὐνοοῦν τὴ μία ὁμάδα, καταδιώκοντας τὴν ἄλλη.

Ἐξίσου σημαντικές εἶναι ὁμως καί οἱ κοινωνικές συνέπειες τοῦ σχίσματος, ὅπως καί τῆς αἰρέσεως. Διαιροῦν τό λαό σέ παρατάξεις, ἀλληλομισούμενες καί ἀλληλοσυγκρουόμενες. Δημιουργοῦν μίση καί πάθη καί, ὄχι σπάνια, οἱ παρατάξεις καταλήγουν σέ συγκρούσεις. Ἔτσι ἐπικρατεῖ συνεχῶς μιά κοινωνική ἀναταραχή, πού δυσκολεύει τήν πρόοδο τοῦ πληρώματος καί τό ἱεραποστολικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Γι' αὐτό, στήν περίπτωση τῶν σχισμάτων ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ Κυρίου: «Οὐαί τῷ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ τό σκάνδαλον ἔρχεται» (Ματθ. 18,7).

Σχισματικές καταστάσεις καί ἔλλειψη «ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας» στήν Ὁρθοδοξία σήμερα. Ἡ Ὁρθοδοξία δέ γνώρισε στά νεότερα χρόνια μεγάλες διαιρέσεις στούς κόλπους της, ὅπως ὁ Δυτικός Χριστιανισμός. Οἱ θρησκευτικοί πόλεμοι, φαινόμενο συνηθισμένο παλαιότερα στή Δύση, δέν τήν τάραξαν. Ἐν τούτοις ὑπάρχουν σήμερα μερικές σχισματικές καταστάσεις πού δημιουργοῦν μεγάλες δυσκολίες στό ἔργο της. Πραγματικό σταυρό γιά τήν ἐλλαδική Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τό λεγόμενο «παλαιοημερολογιτικό σχίσμα», πού προκλήθηκε ἀπό τήν ἀλλαγὴ, χωρίς πανορθόδοξο σύνοδο, τοῦ ἡμερολογίου τό 1924 (ἀντί τοῦ Ἰουλιανοῦ εἰσήχθη τό Γρηγοριανό) καί τήν προσαρμογὴ πρὸς αὐτό καί τοῦ ἐορτολογίου (μετάθεση τῶν κινητῶν ἐορτῶν κατὰ 13 μέρες). Βέβαια τό ἡμερολόγιο εἶναι πρόβλημα ἐπιστημονικό καί ὄχι ἐκκλησιαστικό, ἡ ἀλλαγὴ ὁμως τοῦ ἐορτολογίου ἀπό μερικές μόνο Ἐκκλησίες (Ἑλλάδας, Οἴκουμ. Πατριαρχεῖο, Ρουμανίας) ἔφερε σύγχυση στήν ἐορτολογικὴ ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας (δέν ἐορτάζουν μαζί ὅλοι οἱ Ὁρθόδοξοι τίς ἀκίνητες ἐορτές). Τό σχίσμα ἔχει καί βαθύτερα αἷτια, τὴ διαφωνία τῶν «Παλαιοημερολογιτῶν», πού ὀνομάζονται Γ (νήσιοι) Ὁ (ρθόδοξοι) Χ (ριστιανοί), στή στάση τῶν «Νεοημερολογιτῶν» ἀπέναντι στήν Οἰκουμενικὴ Κίνηση. Οἱ «Παλαιοημερολογίτες» στήν Ἑλλάδα, πού εἶναι ἓνας σημαντικός ἀριθμός, ἔχουν δικούς τους ἐπισκόπους, σύνοδο, ναοὺς καί μονές. Ἔχουν, ὁμως, διαιρεθεῖ σέ διάφορες παρατάξεις. Ἡ θεραπεία τοῦ σχίσματος αὐτοῦ δέν εἶναι δύσκολη, καί ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα αἰτήματα τῆς ἐποχῆς μας, γιά νά ξαναγυρίσει ἡ εἰρήνη στήν Ἐκκλησία μας. Τό ζήτημα τοῦ Ἡμερολογίου – Ἐορτολογίου ἔχει περιληφθεῖ στά θέματα τῆς Μεγάλης Συνόδου, πού ἐτοιμάζεται.

Ἑρωτήσεις

1. Ποιά εἶναι ἡ βασικὴ αἰτία τοῦ σχίσματος;
2. Πῶς κρίνεις τὴ σημασία τῶν σχισμάτων ἀπὸ τίς συνέπειές τους;

3. Πώς βλέπεις τό γεγονός, ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι δέν ἑορτάζουμε τίς ἀκίνητες ἑορτές τήν ἴδια μέρα;
4. Γιατί εἶναι ἀνάγκη νά λήξει τό ταχύτερο τό «παλαιοημερολογιτικό» σχίσμα;

Κείμενα

1. « Ἀνακρινεῖ δέ τούς τά σχίσματα ἐργαζομένους, κενούς ὄντας τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης, καί τό ἴδιον λυσιτελές σκοποῦντας, ἀλλά μή τήν ἔνωσιν τῆς Ἐκκλησίας· καί διά τās μικράς καί τās ὑψούσας αἰτίας τό μέγα καί ἔνδοξον σῶμα τοῦ Χριστοῦ τέμνοντας καί διαιροῦντας καί ὅσον τό ἐπ' αὐτοῖς ἀναιροῦντας».

(«Θά ἀποδείξει ὅτι αὐτοί πού δημιουργοῦν τά σχίσματα, εἶναι χωρίς τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καί φροντίζουν τό δικό τους συμφέρον καί ὄχι τήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας· καί γιά μικρές ἢ μεγάλες αἰτίες σχίζουν καί κομματιάζουν τό μεγάλο καί ἔνδοξο σῶμα τοῦ Χριστοῦ καί, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπό αὐτούς, τό καταστρέφουν»).

(Ἱ. Ἀγ. Εἰρηναῖος, ἐπίσκοπος Λυών, ΒΕΠ. 5,155).

2. «... Οὐδέν χειρόν φιλονεικίας καί μάχης καί τοῦ τήν Ἐκκλησίαν διασπᾶν καί τόν χιτώνα, ὃν οὐκ ἐτόλμησαν οἱ λησταί διαρρηῆσαι, τοῦτον εἰς πολλά κατατεμεῖν μέρη. Οὐκ ἀρκοῦσιν αἱ λοιπαί αἵρέσεις, ἀλλά καί ἡμεῖς ἑαυτούς κατατέμνομεν;»

(«... Τίποτε δέν εἶναι χειρότερο ἀπό τή φιλονικία καί τή διαμάχην, καί τό νά διαιρεῖ κανεῖς τήν Ἐκκλησίαν, καί νά ξεσχίζει σέ πολλά κομμάτια τόν χιτώνα, πού δέν τόλμησαν οἱ ληστές νά σχίσουν. Δέν φτάνουν οἱ ὑπόλοιπες αἵρέσεις, ἀλλά καί μεῖς οἱ ἴδιοι θά κομματιαζόμαστε;...)

(Ἱωάννης Χρυσόστομος, Εἰς Ἐφεσίους, ὁμιλία 11,4 Ε.Π. 62,85).

